

Sisäministeriö
kirjaamo.sm@gov.fi

30.8.2023

Viite: VN/10916/2023, 14.6.2023

**Kymenlaakson hyvinvointialueen pelastustoimen lausunto luonnoksesta
sisäministeriön asetukseksi pelastustoimen tilannekuvatoiminnasta**

Ehdotetussa asetuksessa säädettäisiin pelastustoimen tilannekuvan sisällöstä, kokoamisesta, analysoinnista, ylläpitämisestä ja jakamisesta. Asetuksen tavoitteena on täsmentää tilannekuvatoimintaan liittyviä velvoitteita ja työnjakoa.

Hyvinvointialueen pelastustoimen lausunto

Hyvinvointialueen pelastustoimen näkökulmasta asetuksessa esitetyn tilannekuvan sisällön, kokoamisen, analysoinnin, ylläpitämisen ja jakamisen osalta ei pelastustoimella ole käytössä yhteistä alustaa tai järjestelmää, jolla kyettäisiin toteuttamaan kaikkia asetuksessa esitetyjä vaateita. Tilannekuvasta ei ole olemassa pelastustoimessa hyväksyttyä tai käytössä olevaa yhteistä konseptia, jossa tilannekuva olisi rakenteeltaan tai visuaalisesti yhdenmukainen. Tähän ei myöskään asetuksessa oteta kantaa.

Hyvinvointialueiden pelastustoimen näkökulmasta ei ole tarkoituksenmukaista, että asetustekstin rinnalle on laadittu hyvin yksityiskohtainen muistio. Tilannekuvan kokoaminen, ylläpitäminen ja jakaminen ovat luonteeltaan dynaamista toimintaa ja säädöskokonaisuuden tulee sisältää tarkoituksenmukainen liikkumavara, jotta tilannekeskustoimintaan ja johtamiseen liittyvät moninaiset hyvinvointialueiden tarpeet ja ratkaisut olisivat yhteensovittavissa tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Merkittävä osa hyvinvointialueen yhteisestä suorituskyvystä rakentuu usean toimijan yhteistyön varaan. Toimialakohtaista osaoptimointia tulee välttää.

Hyvinvointialuelähtöisinä palvelutarpeina ja ratkaisuna on esimerkiksi esitetty 24/7 palvelevien *kiireellisten palvelujen tilannekeskusta*, jolloin yhteen toiminnalliseen kokonaisuuteen saataisiin tehokkaasti liitettyä hyvinvointialueen toimialojen kaikkien kiireellisten palvelujen tilannekuvan ylläpito ja tehtävien koordinointi. Asetuksen perusteella jää epäselväksi, miten pelastustointa pelkästään koskeva suunnitteluarkkitehtuuri sopii suunniteltuihin laajempiin kokonaisuuksiin. On myös epäselvää, kuinka rahoitusperiaatteet voivat ottaa huomioon hyvinvointialueiden palvelutuotannon tarpeet tilannekeskuspalvelujen osalta.

Hyvinvointialueiden pelastustoimen näkökulmasta olisi perusteltua muokata esityksessä käytettyä terminologiaa niiltä osin, että jatkossa termillä "alueellinen toiminta" viitattaisiin aina hyvinvointialueeseen. Kun yhteistoiminta-alueista ollaan säätämässä, tulisi YTA-alueiden toimintaan viitattaessa käyttää termiä yhteistoiminta-alueen tai yhteistoiminta-alueen toiminta jne. Hyvinvointialueiden pelastustoimi kiinnittää lisäksi huomiota, että terminä merellinen pelastustoiminta viittaa Rajavartiolaitoksen vastuuseen

pelastustoiminnasta, mikä tuskin on ollut tarkoitus ottaen huomioon hyvinvointialueelle ja Rajavartiolaitykselle lainsäädännöllä määrättyt tehtävät.

Hyvinvointialueiden pelastustoimi pitää luonnoksen puutteena, että asetuksessa korostuu liiaksi pelastustoimen tilannekuvatoiminnan järjestäminen pelastustoiminnan yhteistyöalueen muiden pelastuslaitosten kanssa. Yhteistyöaluejako tai -raja ei lain pelastustoimen järjestämisestä mukaan (613/2021 § 3:n 2 momentti) saa millään tavoin vaikuttaa palvelujen toiminnalliseen toteutukseen ja siten hyvinvointialueiden yhteistyön järjestelyjen merkitys ei määräydy yhteistyöaluejärityksen mukaan.

Hyvinvointialueiden pelastustoimi esittää, että asetuksessa säädetään tilannetietojen välittämisen kaksisuuntaisuudesta. Perinteinen ongelma valtiojohtoisessa tilannekuvatoiminnassa on ollut tietovirtojen yksisuuntaisuus ja nyt olisi ensimmäistä kertaa mahdollisuus varmistaa, että hyvinvointialueet saavat vakioitulla tavalla tarvitsemansa tiedot keskushallinnon toiminnoista ja tiedoista.

Säännöskohtaisissa perusteluissa viitataan kohdan 2§ *tilannekuvan sisältö*, osalta sellaisen tietojen välittämiseen (esimerkiksi mielenosoitukset), jotka eivät kuulu pelastustoimen lakisäätöihin tehtäviin. Samalla määritellään alueen pelastustoimea välittämään tietoa toimintaympäristön tilasta, esimerkiksi pandemiat, sähkö- ja tietoliikenne tai muiden viranomaisten tehtävät joilla on vaikutusta pelastustoimen palvelujen järjestämiseen. Näitä tietoja tuottavat muut toimijat sekä viranomaiset tälläkin hetkellä Suomessa. Tästä syystä näiden tietojen välittäminen alueen toimesta yhteiseen tilannekuvan sisältökokonaisuuteen aiheuttaa moninkertaisesti päällekkäisiä toimia, vähentää tiedon eheyttä sekä aiheuttaa hyvinvointialueille henkilötyökustannuksia. Erityisesti asetuksen kohdassa mainitut uhkaavat tai tapahtuneiden onnettomuuksien tietojen välittäminen 24/7 sovitun järjestelmän kautta vaatii lisäresursointia palvelua asetuksen mukaan tuottaville alueille. Edelleen em. toimintojen toteuttamisessa korostuu lausunnossa aikaisemmin esiintynyt kaksisuuntaisuuden puuttuminen, jossa em. tilannekuvan sisältökokonaisuuksia tuotetaan valtakunnallisesti alueiden toimintaa tukemaan, rajaamatta sitä yhteistyöalueiden muodostamaan kokonaisuuteen.

Tilannekuvan jakaminen tulee olla rakenteellisesti toteutettu järjestelmätasolla. Samalla asetus ei ota huomioon muiden viranomaisten liittymäpintaa kaksisuuntaiseen tiedonjakamiseen toimialojen välillä.

Asetuksen esityksen kustannukset

Merkittävässä investoinneissa on 16.6.2023 julkaistun hallitusohjelman mukaan esitettävä kustannusvaikutusanalyysi. Esityksen kustannusvaikutuksista ei ole tehty kustannusvaikutusanalyysiä, jolloin hyvinvointialueilla ei ole ollut teoreettistakaan mahdollisuutta huomioida tilannekuvatoimintojen tuottamiseen liittyvien tehtävien lisäkustannuksia tulevan vuoden (TA24) talousarvioon tai investointisuunnitelmiin ja tästäkin syystä esitys on ristiriitainen mm. hyvinvointialueen rahoituslakiin.

Kuuleminen

Asetus on valmisteltu virkatyönä sisäministeriössä ilman tarvittavaa yhteistyötä järjestämisvastuullisten hyvinvointialueiden kanssa. **Valmistelutyössä ei ole järjestämisvastuullisilta tahoilta selvitetty tilannekuvaan ja sen toiminnalliseen toteuttamiseen liittyviä kokonaisuuksia sekä kustannusvaikutuksia. Erityisesti tilannekuvan vaatiman yhteisen järjestelmän puuttuminen ei mahdollista asetuksen mukaisten toimien toteuttamista yhdenmukaisesti.** Koska lain edellyttämiä asioita ei ole valmistelussa selvitetty, tulisi luonnos asetukseksi palauttaa valmisteluun ja lain edellyttämät asiat tulisi selvittää yhdessä palvelujen järjestäjien kanssa.

Hyvinvointialueen pelastustoimen ei ole mahdollista toteuttaa 1.1.2024 voimaan tulevaa asetusta sen vaatimalla tavalla tai laajuudella tässä vastineessa esitettyjen syiden takia.

Juhani Carlson
Pelastusjohtaja